

ΚΥΠΡΟΣ

9000 ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Άνοιξη '96

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΚΘΕΣΗΣ:
ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Συντονιστής:

Ανδρέας Μαλέκος

Μορφωτικός Σύμβουλος,

Πρεσβεία της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Επιμέλεια Έκθεσης:

Τάκης Μαυρωτάς

Επιμελητής Ιδρύματος Πιερίδη

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ:

Μουσείο Ιδρύματος Πιερίδη

Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου του Γ'

Τμήμα Αρχαιοτήτων Κύπρου

Μητρόπολις Κιτίου

Συμβούλιο Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ '55-'59

Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών

Πρεσβεία της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Αθήνα

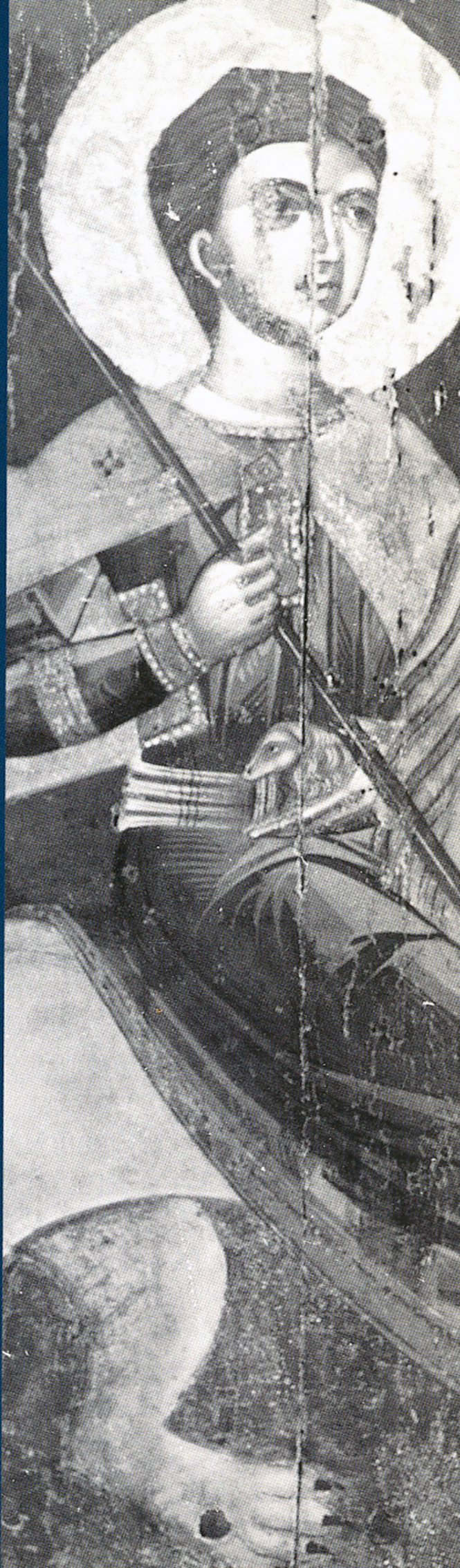
Στην Κύπρο την ευθύνη για την οργάνωση της
έκθεσης είχαν οι Πολιτιστικές Υπηρεσίες του
Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού Κύπρου

Παραγωγή Έκδοσης:

Πέργαμος Εκδοτική Εκτυπωτική ΑΒΕΕ

Σχεδιασμός εντύπου:

Διονύσης Κωνσταντόπουλος

ΚΥΠΡΟΣ

9000 ΧΡΟΝΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Η *Βουλή των Ελλήνων*, που άνοιξε για πρώτη φορά τις πύλες της στο ευρύτερο κοινό με την ευκαιρία της Έκθεσης Ιστορικών Αντικειμένων της Νεότερης Ελλάδας, την οποία διοργάνωσε στο πλαίσιο του εορτασμού των 150 χρόνων Συνταγματικού Βίου, φιλοξενεί τώρα με ξεχωριστή χαρά στον ίδιο χώρο και την Έκθεση "Κύπρος, 9000 χρόνια Πολιτισμού".

Το γεγονός ότι αντιπροσωπευτικά δείγματα της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου στεγάζονται στο ιστορικό κτίριο της Βουλής των Ελλήνων, που αποτελεί το επίκεντρο της πολιτικής ζωής της Ελλάδας, έχει τη σημασία του. Η Ελλάδα δέχεται με σεβασμό αυτή την πολιτιστική κληρονομιά των Ελλήνων της Κύπρου και την προβάλλει πανελληνίως και ιδίως στην νεολαία μας, ως αδιάψευστο τεκμήριο της ταυτότητας των δύο αυτών τμημάτων του Έθνους. Οι επισκέπτες των παραπάνω δύο εκθέσεων και ιδίως οι μαθητές των σχολείων μας, έχουν την ευκαιρία να βιώσουν, μέσα από τα εκθέματα, την ιστορική συνέχεια της πολιτιστικής παράδοσης του Ελληνικού Έθνους.

Η κατοχή σημαντικού μέρους της Κύπρου, εδώ και 22 χρόνια, από τον αδίτακτο εισβολέα, που προσπαθεί να αλλοιώσει την πληθυσμιακή σύνθεση της περιοχής, να παγιοποιήσει το αυθαίρετο καθεστώς του, να λεηλατήσει και να εξαφανίσει τον πολιτισμό της, δεν επέτυχε, όπως εξάλλου και κανένας άλλος, να αλλοτριώσει την κυρίαρχη ελληνική συνείδηση του Λαού της Κύπρου.

Η Κύπρος, η Ελλάδα του Νότου, σταυροδρόμι πολιτισμών και αξιών που συγχωνεύονται, ελληνοποιούνται και ακτινοβολούν, έζησε πολύ πιο χαλεπές μέρες στο παρελθόν και μπόρεσε να αντεπεξέλθει σ' αυτές, διατηρώντας το χαρακτήρα της. Ο Λαός της Ελλάδας συμπαρατάσσεται, συστρατεύεται και συμμετέχει ολοψύχως στους αγώνες της Κύπρου και έχει την πεποίθηση ότι οι μακροχρόνιες θυσίες του Κυπριακού ελληνισμού θα έχουν την ποθητή δικαίωσή τους.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
Απόστολος Χρ. Κακλαμάνης

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

① *Πολιτισμός είναι το μέγιστο αγαθό* και η πιο ανεκτίμητη κληρονομιά για ένα Λαό, έναν τόπο. Είναι η ταυτότητά του, είναι η Ιστορία του αλλά και η ψυχή του. Γι' αυτό είναι με ιδιαίτερη περηφάνεια που χαιρετίζω την έκθεση "Κύπρος, 9000 Χρόνια Πολιτισμού". 9000 χρόνια πολιτισμού που ξεκινούν από το 7.000 π.Χ., από τη Νεολιθική Εποχή και φτάνουν μέχρι τις μέρες μας, τις μέρες της Ανεξάρτητης Κυπριακής Δημοκρατίας.

Η πολιτισμική μας κληρονομιά των 9000 χρόνων έχει μια μοναδικότητα στην ευρύτητα και την πολυμορφία της, που προέρχεται από έναν καταϊγισμό πολιτιστικών επιρροών και εισροών από διάφορους πολιτισμούς: Των Φοινίκων, Ασσυρίων, Αιγυπτίων, Περσών, Ρωμαίων, Φράγκων, Ενετών, Οθωμανών και τελευταίως των Άγγλων. Τον σημαντικότερο όμως σταθμό αποτελεί αναμφίβολα η έλευση των Αχαιών Ελλήνων στο νησί, που μαζί τους έφεραν τον Ελληνικό Πολιτισμό στην Κύπρο πριν περίπου 3000 χρόνια, με όλα τα απαραίτητα εκείνα στοιχεία που φωτίσαν όλη την μετέπειτα Ιστορία του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού και των Γραμμάτων.

Αυτή η μοναδικότητα των πολλαπλών πολιτιστικών επιδράσεων που συνθέτουν και εξυφαίνουν τον κυπριακό πολιτισμό, είναι αυτό που σήμερα εμείς προσφέρουμε στη σύγχρονη Ευρώπη. Οι λαοί της Ευρώπης που στις μέρες μας προσπαθούν να έρθουν πιο κοντά ο ένας στον άλλο και να ενώσουν τη μοίρα και τους οραματισμούς τους, είναι φυσικό να αγωνιούν για την πιθανή εκτόπιση και αλλοίωση της πολιτιστικής τους κληρονομιάς από την τεχνολογική επανάσταση και τον υλιστικό πολιτισμό άλλων Ηπείρων. Εμείς έχουμε να προβάλουμε στην Ευρώπη πως όχι μόνο δεν αλλοιώθηκε ο Ελληνικός μας Πολιτισμός από τη συνύπαρξη άλλων πολιτισμών, αλλά αντίθετα ισχυροποιήθηκε και εμπλουτίστηκε από τις εμπειρίες, τη σοφία, την παράδοση και την αλληλεπίδρασή τους.

Η παράδοση που ως Έλληνες κληρονομήσαμε, που έχει για βάση της τα γράμματα και τις τέχνες και έχει καθιερώσει αρχές και αξίες, είναι προϊόν της δημοκρατικής ζωής και σκέψης που ξεκινά από τις μεταρρυθμίσεις του Κλεισθένη και φτάνει στο απόγειό της στη Χρυσή Εποχή του Περικλή. Αυτή η δημοκρατική παράδοση μας διδάσκει ότι η συντήρηση και η συνέχιση της δικής μας πολιτιστικής και πνευματικής κληρονομιάς είναι θέμα ύψιστης προτεραιότητας, όχι σε ένα περιβάλλον απομόνωσης από τους υπόλοιπους λαούς, αλλά σε ένα περιβάλλον υγιούς και εποικοδομητι-

κής συνύπαρξης. Ο πολιτισμός μας έτσι θα μπορεί ορθά να δημιουργεί, να πρωτοπορεί και να καθιερώνεται ως οντότητα με πραγματική αξία και ακόμα να βιώνει και να καθοδηγεί τα μελλοντικά μας βήματα.

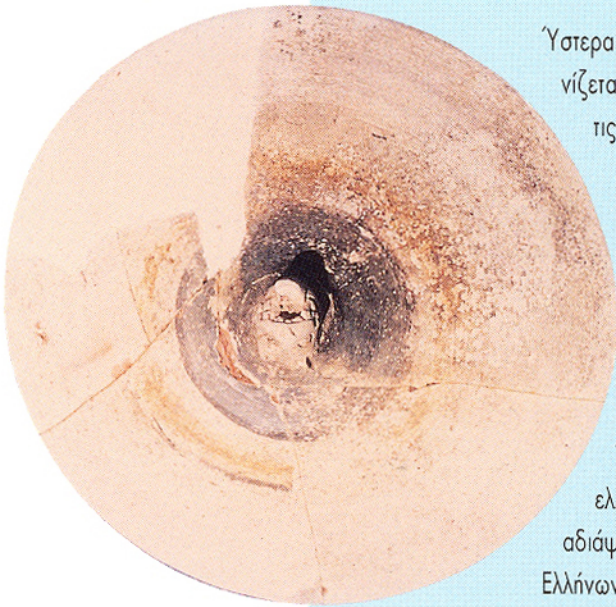
9000 Χρόνια Πολιτισμού δημιουργούν μια πρόσθετη ευθύνη και συγκεκριμένα καθήκοντα για όλους εμάς που ζούμε σήμερα σ' αυτή τη γη, την ημικατεχόμενη πατρίδα, γιατί δεν είναι αρκετό να επαναπαυόμαστε στη θαυμαστή κληρονομιά μας και στα επιτεύγματα των προγόνων μας. Πρέπει να δίνουμε διαχρονικά μια συνέχεια, που οφείλει να είναι ανάλογη και αντάξιά τους. Διαφορετικά, το βάρος της ιστορίας θα γίνει δυσβάστακτο και εμείς ανάξιοι απόγονοι άξιων γενεών.

Ο πολιτισμός ο πανάρχαιος, που γεννήθηκε σ' αυτή τη γη, την εσχατιά του Ελληνισμού, την Κύπρο, είναι αδιαίρετος και αδιαίρετες οι ρίζες του, γι' αυτό και αποτελεί μεγάλη ιστορική και εθνική επιταγή η συνέχιση του αγώνα για τον τερματισμό της τεχνητής διαίρεσης και της παράνομης τουρκικής παρουσίας που την προκαλεί.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
Αλέξης Γαλανός

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Η Κύπρος, το μεγάλο ελληνικό νησί της ανατολικής Μεσογείου, γνωστή από την αρχαιότητα για το φυσικό της πλούτο και τη στρατηγική της θέση, έγινε το μήλο της έριδας μεταξύ των ισχυρών της εποχής και διαδραμάτισε πρωτεύοντα ρόλο στην ιστορία της ανατολικής Μεσογείου.

Ύστερα από την εγκατάσταση των Μυκηναίων το 12ο αιώνα π.Χ., η Κύπρος εξελληνίζεται και διατηρεί αναλλοίωτο τον εθνικό της χαρακτήρα μέχρι σήμερα, παρόλες τις κατακτήσεις που υπέστη διαδοχικά από γειτονικούς και άλλους λαούς της Ανατολής και της Δύσης, τους Ασσυρίους, τους Αιγύπτιους, τους Πέρσες, τους Ρωμαίους, τους Φράγκους, τους Ενετούς, τους Τούρκους, τους Άγγλους.

Ο αγώνας του '55-59 ήταν φυσική απόληξη της μακρόχρονης παρουσίας των Ελλήνων στο νησί, διότι στη συνείδηση του κυπριακού λαού δεν έμεινε ίχνος από το διάβα όλων αυτών των κατακτητών. Μονάχα οι αρχαίοι Έλληνες και οι Βυζαντινοί σφράγισαν τον πολιτισμό της Κύπρου, ώστε η ελληνική γλώσσα, η θρησκεία, η τέχνη και η νοοτροπία να αποτελούν την αδιάψευστη απόδειξη της ίδιας συνέχειας στην ελληνοχριστιανική συνείδηση των Ελλήνων της Κύπρου από τους αρχαίους χρόνους.

"Η ελληνικότητα της Κύπρου", όπως αναφέρει ένας από τους τελευταίους Άγγλους Κυβερνήτες της Κύπρου, "είναι αναμφισβήτητη διότι κάθε ένας ανήκει στη φυλή που με πάθος αισθάνεται ότι ανήκει. Κανένας δε θα αρνηθεί πως ο Κύπριος μιλά, σκέφτεται και αισθάνεται Έλληνας".

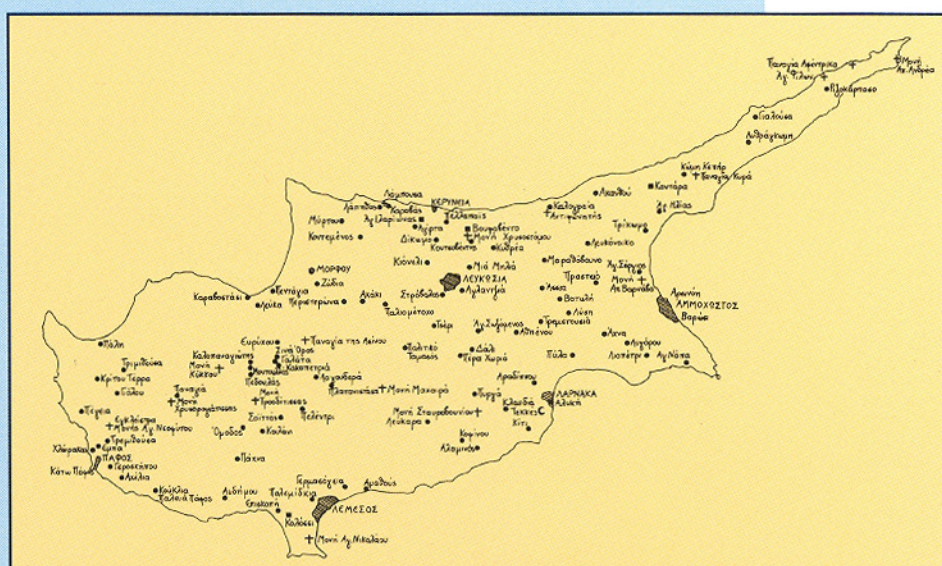
Στην αρχαιότητα η Κύπρος έστρεφε τα βλέμματα στο Μητροπολιτικό Κέντρο του Ελληνισμού, την Αθήνα. Στη βυζαντινή εποχή το κέντρο τούτο το αντικατέστησε η Κωνσταντινούπολη. Σήμερα η Αθήνα συνιστά για τους Έλληνες Κυπρίους το πνευματικό και πολιτικό κέντρο, το οποίο εστιάζει γύρω του τις σκέψεις, τα αισθήματα και τις ελπίδες του κυπριακού Ελληνισμού, που αγωνίζεται για εθνική και φυσική επιβίωση.

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ
Κλαίρη Αγγελίδου

ΚΥΠΡΟΣ

ΣΥΝΤΟΜΗ
ΙΣΤΟΡΙΚΗ
ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

7000 - 3900 π.Χ.: ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Κατάλοιπα από τους παλαιότερους γνωστούς συνοικισμούς στην Κύπρο που χρονολογούνται σ' αυτή την εποχή υπάρχουν στη Χοιροκοιτία (παρά τον δρόμο Λευκωσίας - Λεμεσού) και στην Καλαβασό (Τέντα). Αυτός ο πολιτισμός αναπτύχθηκε κατά μήκος των βορείων και νοτίων ακτών της Κύπρου. Στην αρχή χρησιμοποιούνταν μόνο λίθινα αγγεία. Μετά το 5000 π.Χ. εφευρέθηκε η τέχνη της αγγειοπλαστικής.

3900 - 2500 π.Χ.: ΧΑΛΚΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Οι περισσότερες χαλκολιθικές εγκαταστάσεις βρίσκονται στη δυτική Κύπρο, όπου αναπτύσσεται η λατρεία μιας θεάς της γονιμότητας. Αρχίζει η εκμετάλλευση και η χρήση του χαλκού της νήσου.

2500 - 1050 π.Χ.: ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Γίνεται μεγαλύτερη σε έκταση εκμετάλλευση του χαλκού που φέρει πλούτο στην Κύπρο. Δημιουργούνται εμπορικές σχέσεις με την Εγγύς Ανατολή, την Αίγυπτο και το Αιγαίο. Μετά το 1400 π.Χ. Μυκηνάιοι από την Ελλάδα φθάνουν στην Κύπρο πιθανόν σαν έμποροι. Κατά τη διάρκεια του 12ου και 11ου αιώνα διαδοχικά κύματα Αχαιών Ελλήνων εγκαθίστανται στην Κύπρο, φέρνουν μαζί τους την ελληνική γλώσσα, τη θρησκεία και τα έθιμά τους και ιδρύουν νέες πόλεις με επιβλητικά μνημεία και εντυπωσιακά κυκλώπεια τείχη, όπως η Πάφος, η Σαλαμίνα, το Κίτιο και το Κούριον. Οι Αχαιοί εξελληνίζουν την Κύπρο.

1050 - 750 π.Χ.: ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΠΟΛΕΩΝ - ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ

Ο ελληνικός πολιτισμός απλώνεται σ' όλη την Κύπρο. Στο νησί υπάρχουν δέκα πόλεις - βασιλεια. Φοινίκες εγκαθίστανται στο Κίτιο. Ο 8ος π.Χ αιώνας είναι εποχή μεγάλης ευημερίας.

750 - 325 π.Χ.: ΑΚΜΗ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ

Η εποχή ευημερίας συνεχίζεται αλλά η Κύπρος γίνεται λεία διαφόρων κατακτητών. Τα Κυπριακά βασίλεια αγωνίζονται να διατηρήσουν την ανεξαρτησία τους αλλά υποτάσσονται διαδοχικά σε ξένους ισχυρούς κατακτητές: στους Ασσυρίους, τους Αιγύπτιους και τους Πέρσες. Ο βασιλιάς της Σαλαμίνας Ευαγόρας Α' (411 - 374 π.Χ) επαναστατεί εναντίον των Περσών, ενώνει όλη την Κύπρο και εκδιώκει τους Πέρσες από το νησί. Ύστερα από πολύχρονο πόλεμο και μετά την μακρά πολιορκία της Σαλαμίνας αναγκάζεται να συνάψει ειρήνη με την Περσία και χάνει τον έλεγχο της Κύπρου.

333 - 325 π.Χ.: ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Κατά τη μεγάλη και νικηφόρα εκστρατεία του ο Μέγας Αλέξανδρος, βασιλιάς της Μακεδονίας, κατακτά τους Πέρσες και ιδρύει την αυτοκρατορία του στην οποία εντάσσεται και η Κύπρος.

325 - 58 π.Χ.: ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Ύστερα από τους πολέμους διαδοχής ανάμεσα στους στρατηγούς του Μεγάλου Αλεξάνδρου και τη διαίρεση της αυτοκρατορίας του, η Κύπρος περιλαμβάνεται στα όρια του ελληνιστικού βασιλείου των Πτολεμαίων της Αιγύπτου και ανήκει από τότε και στο εξής στον Ελληνικό Αλεξανδρινό κόσμο. Πρωτεύουσα τώρα είναι η Πάφος. Για την Κύπρο αυτή η εποχή ήταν περίοδος πλούτου και ακμής.

58 π.Χ. - 330 μ.Χ.: ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ

Κατά τη διάρκεια των πολέμων ανάμεσα στην Αίγυπτο και τη Ρώμη οι τύχες της Κύπρου εμπλέκονται στη μεγάλη αναμέτρηση. Μετά την ήττα του Αντωνίου και της Κλεοπάρας στο Ακτίο (31 π.Χ.) η Κύπρος γίνεται οριστικά τμήμα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Για ένα διάστημα υπάγεται στην επαρχία της Συρίας και αργότερα γίνεται ανεξάρτητη επαρχία κάτω από τη διοίκηση ανθυπάτου (Proconsul).

Κατά τη διάρκεια της πρώτης περιόδου των Αποστόλων Παύλου και Βαρνάβα (45 μ.Χ.) ο ανθύπατος της Κύπρου Σέργιος Παύλος δέχεται το Χριστιανισμό και η Κύπρος γίνεται η πρώτη χώρα με χριστιανό διοικητή. Ισχυροί σεισμοί κατά τον 1ο π.Χ. και 1ο μ.Χ. αιώνα καταστρέφουν πολλές πόλεις οι οποίες ξανακτίζονται. Κατά την εξέγερση των Ιουδαίων που ζούσαν στη Σαλαμίνα (116 μ.Χ.) και κατά τον λοιμό του 164 μ.Χ. πολλοί άνθρωποι χάνουν τη ζωή τους. Το 313 με το Διάταγμα του Μεδιολάνου παρέχεται ελευθερία λατρείας στους Χριστιανούς. Το 325 Κύπριοι Επίσκοποι λαμβάνουν μέρος στην Α' Οικουμενική Σύνοδο που είχε συγκαλέσει ο Μέγας Κωνσταντίνος στη Νίκαια.

330 - 1191 μ.Χ.: ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Με το χωρισμό της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας σε Ανατολικό (πρωτεύουσα η Κωνσταντινούπολη) και σε Δυτικό Κράτος (πρωτεύουσα η Ρώμη) η Κύπρος γίνεται τμήμα του ανατολικού Ρωμαϊκού Κράτους που είναι γνωστό στην Ιστορία και με τα ονόματα Βυζάντιο και Βυζαντινή Αυτοκρατορία.

Κατά την παράδοση η Αγία Ελένη, μητέρα του Μεγάλου Κωνσταντίνου, μετά την ανεύρεση του Τιμίου Σταυρού στα Ιεροσόλυμα επισκέφθηκε την Κύπρο, ίδρυσε το Μοναστήρι του Σταυροβουνιού και πρόσφερε σ' αυτό κομμάτι από το Σταυρό του Χριστού.

Νέοι σεισμοί κατά τον 4ο μ.Χ. αιώνα καταστρέφουν εντελώς τις κύριες πόλεις, οι οποίες εγκαταλείπονται πλέον και τα ερείπια τους τα σκεπάζει ο χρόνος. Εμφανίζονται νέες πόλεις, πρωτεύουσα γίνεται η Κωνσταντία και από τον 4ο-5ο αιώνα μ.Χ. οικοδομούνται μεγάλες βασιλικές.

Το 488, μετά την ανεύρεση του τάφου του Αποστόλου Βαρνάβα και του λειψάνου του με το χειρόγραφο Ευαγγέλιο του Ματθαίου στη Σαλαμίνα, ο αυτοκράτορας Ζήνων παραχωρεί στον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου πλήρη αυτονομία και αυτοκρατορικά προνόμια. Από τότε ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου φέρει αυτοκρατορικό σκήπτρο αντί ποιμαντορική ράβδο, φέρει κόκκινο (αυτοκρατορικό) μανδύα και υπογράφει με κόκκινο μελάνι.

Το 647 οι Άραβες με αρχηγό το Μωαβία κάμνουν την πρώτη τους καταστρεπτική επιδρομή εναντίον της Κύπρου. Το 688 ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός Β' και ο Χαλίφης Αλ-Μαλίκ υπογράφουν συνθήκη που καθιστούσε την Κύπρο ουδέτερο έδαφος. Παραβιάσεις της συνθήκης φαίνεται ότι έγιναν και από τις δύο πλευρές.

Το νησί εκτός από τις επιδρομές των Αράβων υπέφερε και από επιδρομές πειρατών.

Το 965 ο αυτοκράτορας Νικηφόρος Φωκάς μετά τους νικηφόρους πολέμους του εκδιώκει τους Άραβες από τη Μικρά Ασία και στέλλει στρατό που ελευθερώνει την Κύπρο.

1191 - 1192: ΡΙΧΑΡΔΟΣ Ο ΛΕΟΝΤΟΚΑΡΔΟΣ ΚΑΙ ΝΑΪΤΕΣ

Ο Ριχάρδος ο Λεοντόκαρδος, βασιλιάς της Αγγλίας, παίρνει μέρος στην Γ' Σταυροφορία. Το 1191 ένα από τα πλοία του με την αρραβωνιαστικιά του Βερεγγάρια της Ναβάρρας, την αδελφή του και άλλους επίσημους ναυαγεί κοντά στη Λεμεσό. Ο Ισαάκιος Κομνηνός, βυζαντινός διοικητής της Κύπρου που είχε αυτοανακηρυχθεί αυτοκράτορας του νησιού, αρνείται βοήθεια προς τους ναυαγούς. Οργισμένος ο Ριχάρδος, γιατί εκτός των άλλων ο Ισαάκιος αρνήθηκε να συμπράξει με τους Σταυροφόρους, αποβιβάζει στρατεύματα στην Κύπρο, νυμφεύεται την Βερεγγάρια στη Λεμεσό και την στέφει βασίλισσα της Αγγλίας (1191).

Λίγο αργότερα πωλεί το νησί στους Ναύτες για 100.000 δηνάρια. Αυτοί όμως, μετά την επανάσταση των κατοίκων εναντίον τους, πωλούν την Κύπρο, τον επόμενο χρόνο, στο Φράγκο Γουίδο Λουζινιανό, εκδιωγμένο βασιλιά των Ιερουσαλύμων με το ίδιο ποσό που την αγόρασαν.

1192 - 1489: ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ο Γουίδος Λουζινιανός εγκαθιστά το φεουδαρχικό σύστημα στην Κύπρο. Μοιράζει την Κύπρο σε φέουδα τα οποία παραχωρεί σε Ευρωπαίους ευγενείς. Οι ντόπιοι κάτοικοι γίνονται δουλοπάροικοι. Επίσημη εκκλησία αναγνωρίζεται η Καθολική, η οποία κάμνει σκληρούς διωγμούς και καταπιέζει, με τη σύμπραξη της πολιτικής εξουσίας, την ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου. Λαός και Ορθόδοξη Εκκλησία αντιδρούν με διάφορους τρόπους και προστατεύουν τη θρησκευτική πίστη και την πολιτιστική παράδοση του τόπου.

Πολλά ωραία γοθικά μνημεία ανήκουν σ' αυτή την εποχή, οι καθεδρικοί ναοί της Αγ. Σοφίας στη Λευκωσία και του Αγ. Νικολάου στην Αμμόχωστο, το Αββαείο του Πέλλα-Παίς και άλλα. Η Αμμόχωστος γίνεται μια από τις πλουσιότερες πόλεις της Εγγύς Ανατολής. Γνωστή για τον πλούτο της είναι και η Λευκωσία, πρωτεύουσα του νησιού και έδρα των φράγκων βασιλιάδων. Η δυναστεία των Λουζινιανών τελειώνει όταν η τελευταία βασίλισσα, η Αικατερίνη Κορνάρο, παραχωρεί την Κύπρο στην Ενετική Δημοκρατία το 1489.

1489 - 1571: ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ

Οι Ενετοί βλέπουν την Κύπρο σαν ένα ακραίο φρούριο εναντίον των Οθωμανών στην Ανατολική Μεσόγειο και οχυρώνουν διάφορα μέρη. Στη Λευκωσία γκρεμίζουν πολλά ωραία κτίρια και περιορίζουν πολύ την περίμετρο της πόλης.

Κτίζουν νέα τείχη με τρεις πύλες, έντεκα προμαχώνες και βαθιά τάφρο.

Τα τείχη που έκτισαν γύρω από την Αμμόχωστο εθεωρούνταν έργα στρατιωτικής τέχνης για την εποχή. Τα τείχη και των δύο πόλεων σώζονται μέχρι σήμερα.

1571 - 1878: ΕΠΟΧΗ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Οι νέες οχυρώσεις των Ενετών δεν προστατεύσαν την Κύπρο από τους Οθωμανούς. Το 1570 Τουρκικές δυνάμεις επιτίθενται εναντίον της Κύπρου, καταλαμβάνουν τη Λευκωσία και σφαγιάζουν 20.000 από τους κατοίκους. Πολιορκούν για ένα έτος την Αμμόχωστο. Ύστερα από γενναία αντίσταση των υπερασπιστών η Αμμόχωστος παραδίνεται το 1571 στον Τούρκο Πασά Λαλά Μουσταφά, ο οποίος είχε υποσχεθεί ελεύθερη έξοδο στους πολεμιστές. Βλέποντας όμως πόσο ολιγάριθμοι ήταν, αλλάζει ιδέα, διατάζει το βασανισμό και τη θανάτωση του φρουράρχου Μάρκου Αντωνίου Βραγαδίνου και την εκτέλεση των υπολοίπων. (Στο Βραγαδινό έκαμαν φρικτά βασανιστήρια, τον έγδαραν ζωντανό και τον ετεμάχισαν).

Μετά τη Τουρκική κατάκτηση οι Λατίνοι κληρικοί εκδιώκονται ή εξισλαμίζονται, η Ορθόδοξη εκκλησία αποκαθίσταται και ο Αρχιεπίσκοπος αναγνωρίζεται από την Υψηλή Πύλη ως αντιπρόσωπος των Ελλήνων Ορθοδόξων κατοίκων. Οι Κύπριοι πέρασαν παντός είδους δοκιμασίες στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Όταν το 1821 αρχίζει η Μεγάλη Ελληνική Επανάσταση που δημιούργησε το νεότερο ανεξάρτητο Ελληνικό Κράτος, ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός, οι τρεις επίσκοποι, άλλοι ανώτεροι κληρικοί και πολλές εκατοντάδες πολιτών εκτελούνται από τους Τούρκους (9 Ιουλίου 1821).

1878 - 1960: ΕΠΟΧΗ ΑΓΓΛΟΚΡΑΤΙΑΣ

Το 1878 η Μεγάλη Βρετανία, ύστερα από ειδική συμφωνία με την Οθωμανική Αυτοκρατορία, ανα-

λαμβάνει τη διακυβέρνηση της Κύπρου, η οποία παραμένει τυπικά τμήμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μέχρι το 1914, οπότε οι Βρετανοί προσηύρτησαν το νησί, επειδή η Οθωμανική Αυτοκρατορία εισήλθε στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο παρά το πλευρό της Γερμανίας. Το 1923 η Τουρκία υπογράφει τη Συνθήκη της Λωζάνης και παραιτείται παντός δικαιώματος πάνω στην Κύπρο, η οποία το 1925 κηρύσσεται από τη Βρετανία αποικία του στέμματος.

Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου πολλές χιλιάδες Κύπριοι πολέμησαν εθελοντικά στην Ελλάδα και κυρίως παρά το πλευρό των Βρετανών σε πολλά μέτωπα. Μετά τον πόλεμο όμως η Βρετανία αρνείται στους Κυπρίους το δικαίωμα αυτοδιάθεσης που είχε παραχωρήσει σε πολλούς άλλους λαούς. Μετά από την εξάντληση όλων των ειρνικών και πολιτικών μέσων, αρχίζει το 1955 ο ένοπλος αγώνας της ΕΟΚΑ, που οδήγησε στην ανεξαρτησία και την δημιουργία της Κυπριακής Δημοκρατίας.

1960 - ΣΗΜΕΡΑ: ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Με βάση τις συνθήκες Ζυρίχης - Λονδίνου η Κύπρος ανακηρύχθηκε ανεξάρτητη Δημοκρατία στις 16 Αυγούστου 1960. Η Κυπριακή Δημοκρατία είναι μέλος του Οργανισμού Ην. Εθνών, του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Κοινοπολιτείας και του Κινήματος των Αδελφειών. Με βάση τις Συνθήκες Ζυρίχης - Λονδίνου η Μ. Βρετανία διατηρεί στην Κύπρο δύο κυρίαρχες στρατιωτικές βάσεις εκτάσεως 158,4 τετραγωνικών χιλιομέτρων, στη Δεκέλεια και στην περιοχή Ακρωτηρίου Επισκοπής. Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας αποδείχτηκε ανεφάρμοστο σε πολλές από τις πρόνοιές του και αυτό καθιστούσε αδύνατη την απρόσκοπτη εφαρμογή του. Το 1963 ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας πρότεινε μερικές τροποποιήσεις για να διευκολυνθεί η λειτουργία του Κράτους.

Η Τουρκική Κοινότητα απάντησε με ανταρσία (Δεκέμβριος 1963), οι Τούρκοι Υπουργοί αποσύρθηκαν από το Υπουργικό Συμβούλιο, οι Τούρκοι δημόσιοι υπάλληλοι σταμάτησαν να προσέρχονται στην εργασία τους και η Τουρκία απειλούσε να εισβάλει στην Κύπρο. Από τις αρχές του 1964 και ύστερα από σχετική απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας στο νησί εδρεύει Ειρηνευτική Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών με στρατεύματα από τη Μ. Βρετανία, τον Καναδά και τις Σκανδιναβικές χώρες. Από το 1964 η Τουρκία δεν έπαυσε να επιβουλεύεται την ανεξαρτησία και την εδαφική ακεραιότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Η τουρκοκυπριακή ηγεσία, ενεργώντας κατά τις οδηγίες της Τουρκικής Κυβερνήσεως, εργάζεται από τότε με σκοπό την διχοτόμηση της Κύπρου και την προσάρτησή της από την Τουρκία. Τον Ιούλιο του 1974 η στρατιωτική χούντα που ήταν τότε στην εξουσία στην Ελλάδα οργανώνει στην Κύπρο στρατιωτικό πραξικόπημα με σκοπό την ανατροπή του Προέδρου Μακαρίου. Την 20 Ιουλίου 1974 η Τουρκία εισβάλλει στην Κύπρο με 40.000 στρατό. Παρά την ηρωική αντίσταση του Κυπριακού λαού τα τουρκικά στρατεύματα κατέλαβαν 37% του εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας, εκτόπισαν από τις εστίες τους στη βόρεια Κύπρο 200.000 Έλληνες Κυπρίους και διέπραξαν παντός είδους εγκλήματα εναντίον του πληθυσμού (βιασμούς, κακοποιήσεις, φόνους εν ψυχρώ και πολλά άλλα).

Τα τουρκικά στρατεύματα κατέχουν ακόμα τη βόρεια Κύπρο, παρά τη διεθνή καταδίκη της Τουρκίας για την εισβολή στη νήσο και την συνεχιζόμενη παραβίαση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων του λαού της Κύπρου. Η διεθνής καταδίκη της Τουρκίας και η αναγνώριση των δικαιών του Κυπριακού λαού περιλαμβάνονται σε ψηφίσματα και αποφάσεις των Ην. Εθνών και του Συμβουλίου Ασφαλείας, του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Κοινοπολιτείας, του Κινήματος των Αδελφειών και άλλων διεθνών οργανισμών.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΚΥΠΡΙΑΚΕΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Οι κυπριακές αρχαιότητες και γενικότερα ο κυπριακός πολιτισμός κίνησαν το ενδιαφέρον των Ευρωπαίων επιστημόνων ήδη από τη Μεσαιωνική περίοδο. Ιδιαίτερα στα τέλη του 19ου αιώνα και τις αρχές του 20ου πολλοί Ευρωπαίοι αρχαιολόγοι και αρχαιόφιλοι επισκέφθηκαν την Κύπρο και άφησαν στις ταξιδιωτικές τους εντυπώσεις πολλές πληροφορίες για το τί είχαν υποστεί οι κυπριακές αρχαιότητες από τους απλούς τυχοδιώκτες, τυμβωρύχους και θησαυροθήρες ως τους ερασιτέχνες αρχαιολόγους.

Πάντοτε το ελληνικό στοιχείο στην Κύπρο, έχοντας γνώση του λαμπρού παρελθόντος του, πίεζε ιδιαίτερα τους κρατούντες να ενδιαφερθούν για τις κυπριακές αρχαιότητες. Αρχικά η αγγλική διοίκηση στο νησί ίδρυσε το Κυπριακό Μουσείο κι έτσι ικανοποίησε μέρος των απαιτήσεων των λογίων Κυπρίων της εποχής εκείνης (τέλη 19ου αιώνα) για την ίδρυση ενός επιστημονικού ιδρύματος. Τελικά, μετά από μερικά χρόνια (Νόμος 1935), ιδρύθηκε το Τμήμα Αρχαιοτήτων (του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων), που έχει σήμερα τη γενική ευθύνη των Αρχαίων Μνημείων και των Μουσείων σ' ολόκληρο το νησί. Σήμερα Κύπριοι αρχαιολόγοι

διεξάγουν εκτεταμένες ανασκαφές και έρευνες, οι οποίες χύνουν νέο φως στη μακραίωνη Κυπριακή Ιστορία. Παράλληλα με το Τμήμα Αρχαιοτήτων εργάζονται στην Κύπρο και ξένες αποστολές, που προέρχονται από πολλές χώρες της Ευρώπης, (Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Πολωνία, Γερμανία, Ιταλία, Σουηδία, Δανία, Ελλάδα, Αμερική, Καναδά, Αυστραλία, κ. ά.).

Αρχικά, κατά την περίοδο που προηγήθηκε της Κυπριακής Ανεξαρτησίας, οι ξένες

αποστολές ήταν περιορισμένες αλλά στην περίοδο μετά την Ανεξαρτησία και ιδιαίτερα στα χρόνια 1971-74 το ενδιαφέρον των ξένων για την κυπριακή αρχαιολογία ανήλθε σε ψηλά επίπεδα. Σαν αποτέλεσμα η Κυπριακή Αρχαιολογία άρχισε να διδάσκεται σε ευρωπαϊκά και αμερικανικά Πανεπιστήμια και η Κύπρος βρέθηκε στο προσκήνιο της διεθνούς έρευνας για την αρχαιολογία και διέγειρε το ζωντανό ενδιαφέρον των αρχαιολόγων παγκοσμίως.

Το κύριο χαρακτηριστικό της αρχαιολογίας της Κύπρου είναι η μακρά περίοδος που καλύπτει, η οποία ανέρχεται σε περισσότερα από 9.000 χρόνια. Η Κύπρος σαν σταυροδρόμι των πολιτισμών μεταξύ Δύσης και Ανατολής δέχτηκε πολλές ξένες επιδράσεις, τις οποίες όμως γρήγορα αφομοίωνε και τελικά δημιούργησε τη δική της ελληνική πολιτιστική υπόσταση.

Η σημασία μερικών αρχαιολογικών χώρων ξεπέρασε τα πλαίσια της Κύπρου και παρουσιάζει ευρύτερο ενδιαφέρον για την εξέλιξη του πολιτισμού στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου. Ένας από τους χώρους είναι και ο Νεολιθικός συνοικισμός της Χοιροκοιτίας, που χαρακτηρίζεται σαν μοναδικός Προϊστορικός συνοικισμός γεωργοκτηνοτρόφων πριν από την ανακάλυψη της κατεργασίας του χαλκού.

Ο χαλκός ήταν μία πολύ σημαντική πηγή πλούτου για το νησί στην αρχαιότητα. Τα δείγματα τέχνης της περιόδου αυτής παρουσιάζουν ένα σφρίγος μοναδικό και δυνατή φαντασία στην έμπνευση. Ένα σημαντικό ιστορικό γεγονός της περιόδου αυτής είναι η κάθοδος των Μυκηναίων στην Κύπρο από την ηπειρωτική Ελλάδα και ο εξελληνισμός του νησιού.

Ανασκαφές στην Έγκωμη, το Κίτιο και σε άλλους χώρους απέδωσαν ευρήματα μοναδικής τέχνης. Πολλά απ' αυτά εκτίθενται τόσο στο Κυπριακό Μουσείο όσο και

στα Επαρχιακά Μουσεία του νησιού προβάλλοντας την παρουσία του Μυκηναϊκού πολιτισμού στην Ανατολική Μεσόγειο.

Επίσης η Κάτω Πάφος με τα μοναδικά ψηφιδωτά της προσφέρει μία ιδιαίτερη αισθητική απόλαυση στον επισκέπτη.

Εκτός από τα προαναφερθέντα, η Κύπρος έχει να επιδείξει και πολλά μοναδικά Μνημεία Βυζαντινής και Γοτθικής τέχνης. Μερικά απ' αυτά βρίσκονται στο κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου και πολλά άλλα στις ελεύθερες περιοχές και αποτελούν αντιπροσωπευτικά δείγματα της τέχνης της σημαντικής αυτής περιόδου.

Είναι λυπηρό γιατί ένα μεγάλο τμήμα της πολιτιστικής κληρονομιάς και πολλά από τα Αρχαία Μνημεία της Κύπρου παραμένουν ακόμη χωρίς φροντίδα και κάτω από την κατοχή του τουρκικού στρατού στο κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου.

Η συστηματική ανασκαφική έρευνα συνεχίζεται αδιάλειπτα στα ελεύθερα εδάφη του νησιού και συνεχώς φέρει στο φώς καινούργια ευρήματα, εμπλουτίζοντας έτσι τη βαθύρριξη πολιτιστική κληρονομιά του.

Δρ. Δήμος Χρήστου
Διευθυντής Τμήματος Αρχαιοτήτων

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Η βυζαντινή τέχνη στην Κύπρο αρχίζει πιο ύστερα από ό,τι στις χώρες της περιοχής. Αιτία ήταν οι σεισμοί των μέσων του 4ου αιώνα και του 370. Από τα τέλη όμως του 4ου αιώνα αρχίζει περίοδος οικοδομικής δραστηριότητας που συνεχίζεται μέχρι τον 7ο αιώνα. Χτίστηκαν τότε τρίκλιτες και πεντάκλιτες βασιλικές που διακοσμήθηκαν με μωσαϊκά δάπεδα και εντοίχια ψηφιδωτά. Δυστυχώς πολύ λίγα δείγματα της εντοίχιας διακόσμησης σώθηκαν από την περίοδο αυτή. Μωσαϊκά δάπεδα του τέλους του 4ου αιώνα σώθηκαν στη μεγάλη βασιλική που ανασκάφηκε γύρω από την εκκλησία της Αγίας Κυριακής στην Πάφο, του 5ου αιώνα στη βασιλική της Αγίας Τριάδος και του Κουρίου και του 6ου αιώνα στη βασιλική Α' του Αγίου Γεωργίου της Πέγειας. Από τον 6ο αιώνα σώθηκαν τρεις ασπίδες βασιλικών με εντοίχια ψηφιδωτά ενσωματωμένες σε μεσοβυζαντινούς ναούς. Δυστυχώς, δύο από τις ψηφιδωτές διακοσμήσεις, εκείνη της εκκλησίας της Παναγίας της Κυράς και της εκκλησίας της Παναγίας της Κανακαρίας καταστράφηκαν ή αφαιρέθηκαν από τους Τούρκους μετά την τουρκική εισβολή του 1974. Σήμερα μόνο το ψηφιδωτό στην ασπίδα της Παναγίας της Αγγελόκτιστης στο Κίτι σώζεται στη θέση του. Μερικά κομμάτια από τα ψηφιδωτά της Κανακαρίας επαναπατρίστηκαν. Από τον 6ο αιώνα εσώζετο και μια τοιχογραφία στο Αγίασμα του Νικοδήμου στη Σαλαμίνα. Η τέχνη των ψηφιδωτών και της τοιχογραφίας είναι εμποτισμένη από την παράδοση της ελληνικής τέχνης, όπως διαμορφώθηκε στην Κωνσταντινούπολη και ίσως στην Αντιόχεια.

Δυστυχώς το 649 άρχισαν εναντίον της Κύπρου οι Αραβικές επιδρομές που συνεχίστηκαν μέχρι και τον 10ο αιώνα. Την περίοδο αυτή η Κύπρος είναι ουδέτερη, ύστερα από συμφωνία Ιουστινιανού του Β' και Χαλίφη Αμπτάλ Μαλίκ (688). Έτσι κατά την περίοδο της εικονομαχίας πολλοί εικονόφιλοι μοναχοί της Μικράς Ασίας βρίσκουν καταφύγιο ή εξορίζονται στην Κύπρο. Την ίδια περίοδο χριστιανοί της Συρίας και Παλαιστίνης και της Αιγύπτου διωκόμενοι από τους Άραβες βρίσκουν καταφύγιο στην Κύπρο. Όλοι αυτοί φέρνουν μαζί τους και την τέχνη τους. Έτσι εισάγονται στην Κύπρο έντονα ανατολικά στοιχεία που είναι φανερά στις λίγες τοιχογραφίες που σώζονται από τον 9ο και 10ο αιώνα (εκκλησίες Αγίας Σολομονής στην Κώμη του Γιαλιού, Αγίου Αντωνίου στα Κελλιά, Αγίας Παρασκευής Γεροσκήπου, Αγίας Μαύρης Χρυσοκάβας στην Κερύνεια) και στις σύγχρονες εικόνες Βλακερνίτισσα από τη Φανερωμένη Λευκωσίας, Αγία Μαρίνα από τη Φιλούσα Κελοδεδάρων. Η οριστική ενσωμάτωση της Κύπρου στο βυζαντινό κράτος το 965 και η αύξηση της στρατηγικής σημασίας της μετά την κατάληψη της Μικράς Ασίας από τους Σελτζούκους και την έναρξη των Σταυροφοριών δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για τη σημαντική ανάπτυξη της ζωγραφικής κατά τον 11ο ή 12ο αιώνα. Στην Κύπρο εισάγεται η ζωγραφική της Κωνσταντινούπολης όπως φαίνεται από τις τοιχογραφίες και εικόνες που σώθηκαν από τον 11ο ή 12ο αιώνα. Ειδικότερα το 12ο

αιώνα, από τον οποίο σώζονται πληθώρα τοιχογραφιών και πολλές εικόνες, η ζωγραφική εκφράζει την τέχνη της Κωνσταντινούπολης, όπως φαίνεται από τις τοιχογραφίες του παρεκκλησίου της Αγίας Τριάδος της Μονής του Χρυσοστόμου, του καθολικού της Μονής της Αψινθιώτισσας, της Παναγίας της Ασίνου, της Παναγίας του Τρικώμου που χρονολογούνται στις αρχές του 12ου αιώνα και από τις τοιχογραφίες του ναού των Αγίων Αποστόλων στο Πέρα Χωριό, της Εγκλείστρας του Αγίου Νεοφύτου και της Παναγίας του Άρακος του τελευταίου τέταρτου του 12ου αιώνα. Την ίδια τάση εκφράζουν και οι εικόνες του Προδρόμου από την Ασίνου, της Ελεούσας (Γλυκοφιλούσας) από τη Χρυσалиνιώτισσα, οι εικόνες του Χριστού και της Θεοτόκου από την Εγκλείστρα και την Παναγία του Άρακος, ο Ευαγγελισμός από τα Λεύκα και άλλες. Το 1191 η Κύπρος καταλήφθηκε από τους Σταυροφόρους και το επόμενο έτος έγινε φραγκικό βασίλειο. Η εισαγωγή της δυτικής τέχνης και η αποκοπή της Κύπρου από το Βυζάντιο είχε σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας ιδιότυπης ζωγραφικής. Τόσο οι τοιχογραφίες (καθολικό Μονής Λαμπαδιαστή, ναός Εγκλείστρας, ναός Παναγίας του Μουτουλλά, ναός Σωτήρος στη Σωτήρα Αμμοχώστου) όσο και φορητές εικόνες (Παναγία Ελεούσα από τη Χρυσалиνιώτισσα, Αγία Μαρίνα από τον Πεδουλά, Εις Άδου Κάθοδος από τον Καλοπαναγιώτη, μια σειρά εικόνων από τον Μουτουλλά κ.ά.) συνδυάζουν στοιχεία ανατολικά και σταυροφορικά προς τη βυζαντινή παράδοση της Κύπρου.

Αθανάσιος Παπαεωργίου
Πρώην Διευθυντής Τμήματος
Αρχαιοτήτων της Κύπρου

Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΑ

①

Αγώνας της ΕΟΚΑ, που άρχισε την 1η Απρίλη 1955 και συνεχίστηκε ως τον Φεβράριο του 1959 με πολιτικό ηγέτη τον Εθνάρχη Αρχιεπίσκοπο Μακάριο Γ' και στρατιωτικό αρχηγό τον Γεώργιο Γρίβα-Διγενή, αποτελεί το επιστέγασμα μακροχρόνιων, αλλά ατελέσφορων ειρηνικών αγώνων του κυπριακού λαού, που, με υπομνήματα, συνομιλίες και πρεσβείες στη Μεγάλη Βρετανία, μάταια ζητούσε από την αγγλική Κυβέρνηση την ελευθερία του. Η αρνητική στάση της αγγλικής Κυβέρνησης ήταν αποκαρδιωτική και συγχρόνως προκλητική, επειδή η ίδια είχε δημιουργήσει προσδοκίες ελευθερίας στον κυπριακό λαό, όταν τον καλούσε, κατά τη διάρκεια του παγκοσμίου πολέμου, να πυκνώσει τις τάξεις του αγγλικού στρατού και να πολεμήσει για την ελευθερία των λαών, υπονοώντας και την ελευθερία της Κύπρου.

Μετά την αποτυχία των συνομιλιών και την άρνηση της αποικιοκρατικής Κυβέρνησης να αποδεχθεί αίτημα της Εθναρχίας της Κύπρου, με το οποίο της ζητούσε να οργανώσει δημοψήφισμα για να διαπιστώσει την πολιτική βούληση του κυπριακού λαού, η ίδια η Εθναρχία ανέλαβε τη διοργάνωση Δημοψηφίσματος, το οποίο και έγινε στις 15 Ιανουαρίου 1950. Τα αποτελέσματά του επιβεβαίωναν την επιθυμία της μεγάλης πλειοψηφίας του κυπριακού λαού (97%) για ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

Η Αγγλική Κυβέρνηση αρνήθηκε να δεχθεί τους τόμους του Δημοψηφίσματος, τους οποίους μετέφερε στο Λονδίνο ειδικώς συσταθείσα Επιτροπή, και αγνόησε παντελώς τα αποτελέσματά του. Αντίθετα, δηλώσεις Άγγλων επισήμων, όπως του Άγγλου Πρωθυπουργού Ήντεν, ο οποίος δήλωνε το 1953 ότι το κυπριακό θέμα, υπονοώντας την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, ήταν για τη Μεγάλη Βρετανία "κλειστό", και του Άγγλου Υφυπουργού των Αποικιών Χένρυ Χόπκινσον, ο οποίος δήλωνε το 1954 στη Βουλή των Κοινοτήτων ότι "ουδέποτε" η Μεγάλη Βρετανία θα εγκαταλείψει την Κύπρο, αποτελούσαν κατάφωρη υπαναχώρηση των Άγγλων σε όσα διακήρυτταν και υπόσχονταν προηγουμένως κατά τη διάρκεια των δυο παγκοσμίων πολέμων.

Η αγγλική αποικιοκρατική πολιτική δεν άφηνε άλλη εκλογή στον κυπριακό λαό εκτός από τον ένοπλο αγώνα. Έτσι την πρώτη πρωινή ώρα της 1ης τ' Απρίλη 1955 η σιγή οκτώ αιώνων σκλαβιάς που κάλυπτε την Κύπρο διακόπηκε από τις εκρήξεις που προκάλεσαν οι αγωνιστές της Εθνικής Οργάνωσης Κυπρίων Αγωνιστών, ΕΟΚΑ. Οι εκρήξεις εκείνες ήταν η δυναμική φωνή της Ελληνικής Κύπρου που, υποκινούμενη από τις επιταγές της ιστορίας τριών χιλιάδων χρόνων και κατευθυνόμενη από την Εθναρχούσα Εκκλησία της, ζητούσε από την αγγλική αποικιοκρατική Κυβέρνηση την ελευθερία και την εφαρμογή των διακηρύξεων για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και την αυτοδιάθεση των λαών.

Για τέσσερα χρόνια ο κυπριακός λαός πολέμησε με γενναιότητα, αυτοθυσία και ηρωισμό. Ο αγώνας ήταν για όλους, όπως για όλους ήταν και η ελευθερία. Ο κλήρος, οι εκπαιδευτικοί, η νεολαία, οι αγρότες, οι πολίτες, οι εργαζόμενοι, οι

γυναίκες, ήταν ήδη έτοιμοι γι' αυτή την καθολική συμμετοχή. Τους είχε προετοιμάσει η ελληνική παιδεία της Κύπρου. Ούτε οι υπέρτερες δυνάμεις του εχθρού, ούτε οι απαγχονισμοί, ούτε τα απάνθρωπα βασανιστήρια στα οποία υποβάλλονταν οι αγωνιστές, ούτε οι προσωποκρατίσεις χωρίς δίκη σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως, ούτε οι κατ' οίκον περιορισμοί, ούτε οι ομαδικές φορολογίες, ούτε οι ανατινάξεις υποστατικών, ούτε η προσπάθεια για εξαγορά συνειδήσεων, μπόρεσαν να κάμψουν την αγωνιστική ορμή των αγωνιστών ή να λυγίσουν το φρόνημα του λαού. Για τέσσερα ολόκληρα χρόνια ο κυπριακός λαός έγραψε με την ψυχή και το αίμα του μια από τις ηρωικότερες εποποιίες της ελληνικής ιστορίας για την ελευθερία.

Ο Αγώνας της ΕΟΚΑ τερματίστηκε το 1959 με τις Συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου, με τις οποίες η Κύπρος ανακηρύχθηκε σε Ανεξάρτητη Δημοκρατία και έγινε μέλος των Ηνωμένων Εθνών. Δυστυχώς μερικές πρόνοιες των Συμφωνιών ήταν αντιδημοκρατικές και παραβίαζαν τα ανθρώπινα δικαιώματα, γι' αυτό και η Κυπριακή Δημοκρατία συνάντησε από την αρχή διοικητικές και άλλες δυσκολίες. Το 1974 η Τουρκία, με αφορμή πραξικόπημα που έγινε κατά της νόμιμης Κυβέρνησης, επέδραμε κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας και κατακρατεί έκτοτε το 37% του κυπριακού εδάφους. Στην περιοχή αυτή η Τουρκία καταβάλλει συστηματικές προσπάθειες για την αλλοίωση της σύνθεσης του πληθυσμού και την καταστροφή της πολιτιστικής παράδοσης.

Το 1995 συμπληρώθηκαν σαράντα χρόνια από την έναρξη του κυπριακού απελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ. Η επέτειος αυτή επανέφερε ζωντανή τη μνήμη του αγώνα της ΕΟΚΑ και του πνεύματος της εκούσιας προσφοράς που τον χαρακτήριζε, ενώ πρόσφερε συγχρόνως την ευκαιρία στον λαό να αποδώσει την πρέπουσα τιμή και ευγνωμοσύνη στους ηγέτες και στους ηρωομάρτυρες του αγώνα, καθώς και σε όλους εκείνους που με προθυμία αγωνίστηκαν για την ελευθερία.

Μιχαλάκης Μαρατεύης
Παιδαγωγός, Συγγραφέας,
Αγωνιστής, Πολιτικός κατάδικος 1955-59.

